

Alkotmánybíróság

dr. Bitskey Botond
főtitkár úr részére

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: <i>IV/586-4/2014.</i>	
Érkezett: 2014 MÁJ 08.	
Példány: <i>1</i>	Kezelőiroda:
Melléklet: <i>∅ db</i>	<i>R</i>

hiv. szám: IV/586-3/2014.

1535 Budapest
Pf. 773.

Tisztelt Főtitkár Úr!

2014. április 25-én kézhez vett levelére hivatkozással a 2014. február 17-én kelt – ügyfeleim képviselőjében előterjesztett – alkotmányjogi panasz beadványt az alábbiakkal kívánom kiegészíteni:

A Debreceni Törvényszék hivatkozott közbenső ítélete alapvetően két okból sérti ügyfeleim Alaptörvényben biztosított jogait, a bírósági döntésben írt indokok lényegileg két szempontból állnak *szükségképpen* szemben a vonatkozó alaptörvényi háttérrel: egyfelől az indítványozók *tulajdonhoz való alapjogába* (XIII. cikk) ütköznek, másrészt ellentétesek a *tisztességes eljáráshoz való alapjogra* vonatkozó rendelkezésekkel (XXIV. és XXVIII. cikkek).

I.

Az Alaptörvény „Szabadság és Felelősség” fejezetén belül a XIII. cikk (1) bekezdése deklarálja a *tulajdonhoz való jogosultságot*, míg ugyanezen cikk (2) bekezdése rögzíti a tulajdonhoz való alapjog érvényesülése érdekében a tulajdon közhatalmi eszközökkel történő elvonására szolgáló kisajátítás jogintézményével kapcsolatos esszenciális követelményeket (kivételesség, közérdek, törvényben meghatározott esetek és mód szerinti kisajátítás), köztük a kisajátítási kártalanításra vonatkozó – s ellentmondást nem tűrő jelleggel érvényesülő – teljességi, azonnalisági és feltétel nélküliségi előírásokat.

Míg a teljességi elv azt fejezi ki, hogy a kisajátítást elszenvedőt a tulajdonelvonás időpontjától kezdve olyan mértékű vagyoni kompenzáció (kártalanítás) illeti meg, ami anyagi értelemben *hiánytalanul* pótolja a kisajátítás révén a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenést; addig az azonnaliság – utalva az 58/1991. (XI. 8.) AB. határozatra – a teljes kártalanítás megfizetésének és a kisajátított tulajdona elvonásának *egyidejűségében* áll (nem pedig évekkel későbbi, milliós nagyságrendű tartozás felhalmozását követő teljesítésben). A „*kisajátítás törvényben meghatározott módja*” kitétel pedig azt a teljes garanciarendszert jelképezi összességében, ami a tulajdon kivételes jellegű elvonására figyelemmel a kisajátított érdekek védelmét hivatott szolgálni. E kivételes jogintézmény ugyanis a tulajdonviszonyokba való beavatkozás

legerősebb eszköze, a tulajdonhoz való jog védelme érdekében pedig a kisajátítás során törvényi garanciák szükségesek mind anyagi jogi, mind pedig eljárási értelemben [ld. 35/2005. (IX. 29.) AB határozat].

Az indítványozói álláspont szerint ebből az alaptörvényi háttérből és környezetből nem vezethető le, illetve a kisajátítottaknak a tulajdonhoz való jogát *nyíltan és megkérdőjelezhetetlenül* sérti az a bírósági értelmezés, amely a kisajátítást kérő által a kisajátítottak ellen – a Ptk. 195. § (3) bekezdésére alapított – használati díj megfizetése iránt indított perben attól függetlenül teremti meg az indítványozók fizetési kötelezettségének jogalapját, hogy a kisajátítást kérő mulasztását értékelné. A kisajátítást kérő mulasztása abban ölt testet, hogy nem tett eleget az Alaptörvény által előírt azonnali és teljes kártalanítási kötelezettségének. A hivatkozott alaptörvényi rendelkezések és az ennek nyomán előírt törvényi (Kst. 1. §, 9. § 34. §) szabályok ráadásul az adott ügyben nem egyszerűen a kisajátítást kérő jogellenes magatartására utalnak, hanem *lényegi – az alaptörvényi előírásokhoz szervesen kapcsolódó garanciális – feltételét* képezik a kisajátítási kérői birtokba lépésnek. Ha pedig a birtokba lépés jogszabályi feltételei éppen a kisajátítást kérőnek felróható okból hiányoznak, úgy a kisajátítást kérő használati díj iránti igényének sem lehet jogalapja. Ekként a bírósági értelmezés éppen azokat az alaptörvényi elveket és axiómákat iktatja ki, amelyek a kivételes közhatalmi intézkedést elviselni kényszerített kisajátítottai pozíció védelmét szolgálják.

A hivatkozott ügyben a tulajdonelvonásra 2008-ban, míg a Kúria által hozott felülvizsgálati határozatnak megfelelő helyzet megvalósítására, vagyis a kisajátítási kártalanítás teljes körű megfizetésére csak 2013-ban került sor (az alkotmányellenes helyzet tehát közel 5 évig állt fenn). Az indítványozók ugyanakkor önkéntesen már 2011-ben a kisajátítást kérő birtokába bocsátották a kisajátított ingatlant annak ellenére, hogy erre az ismertetett alaptörvényi elvekből következő Kst. 34. §-a alapján nem lettek volna kötelesek. A Ptk. 195. § (3) bekezdésére alapítottan a „rendes” bírósági gyakorlat (BH 2000/148) használati díj fizetési kötelezettséget a jogalap nélkül, rosszhiszeműen birtokló személy kapcsán állapít meg. Fogalmilag kizárt azonban kisajátítottai vonatkozásban 2008-2013. között jogalap nélküliségről és rosszhiszeműségről beszélni olyan esetben, amikor éppen a kisajátítást kérői alkotmányos kötelezettségek elmulasztása kapcsán kialakított – alaptörvényi háttérű – garanciarendszer lép működésbe.

Az ügyben irányadó alaptörvényi elvek helyes értelmezése kizárja a használati díj megfizetésére vonatkozó perben a Debreceni Törvényszék által hivatkozott jogi érvrendszernek a jogerős közbenső ítéletben foglaltak szerinti alkalmazását, másképpen megfogalmazva a hivatkozott alaptörvényi elvek és a bírósági érvrendszer *kényszerű kollíziója* áll fenn. A Debreceni Törvényszék az indítványozók használati díj fizetésének jogalapját *kizárólag* a tulajdonhoz való jog és az ezt biztosító alkotmányos garanciák negligálásával teremthette meg:

- *a tulajdonhoz való alapjogot (Alaptörvény XIII. cikk (1) bek.) és az e jogosultság biztosítására szolgáló – a kisajátítási kártalanítás teljességére (Alaptörvény XIII. cikk (2) bek.) vonatkozó – alaptörvényi előírást sérti a kisajátítási kártalanítás összegét jogerős bírósági és közigazgatási határozatokban megállapított késedelem esetén önkényesen a kisajátítási „tőkeösszegre” korlátozni;*
- *a tulajdonhoz való alapjogot (Alaptörvény XIII. cikk (1) bek.) és az e jogosultság biztosítására szolgáló – a kisajátítási kártalanítás azonnaliságára (Alaptörvény XIII. cikk (2) bek.) vonatkozó – alaptörvényi előírást sérti a kártalanítás kötelezettségének teljes egészében eleget nem tévő kisajátítást kérő birtokba lépését függetleníteni a teljes kártalanítás tényleges megfizetésének időpontjától;*
- *a tulajdonhoz való alapjogot (Alaptörvény XIII. cikk (1) bek.) és az e jogosultság biztosítására szolgáló – a kisajátítási kártalanítás törvényben meghatározott módjára (Alaptörvény XIII. cikk (2) bek.) vonatkozó – alaptörvényi előírást sérti az éppen a kisajátítottak érdekeit biztosító törvényi garanciarendszert kiiktatni, s azt az ellentettjére fordítva a kisajátítást kérő birtoklása szempontjából feltétel nélkülivé vagy korlátozott (részbehi) feltételűvé alakítani. (Az indítványozói álláspont szerint az alaptörvényi elvekből következő, nem egyszer az alaptörvényi előírásokkal azonos tartalmú lényeges anyagi és eljárásjogi rendelkezések (pl. Kst. 1. §, 9. §, 34. §) közvetlen sérelme egyúttal a tulajdonhoz való alapjog egyidejű sérelmét is jelenti.)*

II.

Az Alaptörvény „Alapvetés” fejezetében a B) cikk Magyarországot független és demokratikus jogállamként határozza meg. Az Alaptörvény indokolásából kitűnően az Alapvetés azokat az alkotmányos alapelveket határozza meg, amelyek az Alaptörvény egészét áthatva, rendezőelvként szolgálnak az alapjogi rendelkezéseket érintően is. Ilyen alkotmányos alapelv a jogállamiság is.

A jogállamiság nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság immáron több évtizedes gyakorlata értelmében (1160/B/1990. AB. hat.; 9/1992. (I. 30.) AB. hat.; 28/1993. (IV. 30.) AB. hat.) a jogbiztonság az állam – jogalkotók és jogalkalmazók együttes – kötelezettségévé teszi a jog egészének, egyes részterületeinek és az egyes jogszabályok világosságának és kiszámíthatóságának, illetve a jogalkalmazói döntésekben megnyilvánuló jogegységnek a biztosítását.

A fenti alapelveket is messzemenően szem előtt tartva az Alaptörvény „Szabadság és Felelősség” fejezetén belül a XXIV. cikk és a XXVIII. cikk (1) bekezdései *a tisztességes eljáráshoz való alkotmányos jogosultságot* garantálják mindenki számára. A XXIV. cikk (1) bekezdésének második mondata e körben elvi jelleggel utal a hatósági eljárások – külön törvények szerinti – indokolási kötelezettségére. *A tisztességes eljáráshoz való alkotmányos jog* következésképpen magában foglalja azt a minimális elvárást, hogy a

hatósági (bíróági) szervek egyedi jogalkalmazói határozataikban számot adjanak döntéseik magyarázatáról és jogi háttéréről – legalább az adott jogvita szempontjából meghatározó körülmények tekintetében.

Jelen ügy kapcsán az indítványozók másodlagos jelleggel utaltak a használati díjfizetéssel összefüggő bíróági eljárásban – saját jóhiszeműségükkel kapcsolatban – a birtokba adás kötelezettségére vonatkozó rendelkezés (Kst. 34. § (3) bek.) tényleges felelősére és címzettjére. Az indítványozók a másodfokú eljárásban külön beadványban hívták fel a Debreceni Törvényszék figyelmét arra, hogy *a közigazgatási hatóság feladata a kisajátított ingatlan birtokba adása, nem pedig a kisajátított feleké.* A birtokba adást az indítványozók még a távollétükkel sem tudták volna megakadályozni (Kst. 34. § (6) bek.). Az ügyben ennek azért van meghatározó jelentősége, mert – az I. pontban írtakon túl – a használati díjfizetés kapcsán nem lehet rosszhiszeműnek tekinteni azt a felet, akit nem terhel birtokba adási kötelezettség. S ennek fordítottja is értelemszerűen igaz: csak azon és kizárólag azon lehet számon kérni egy egyértelmű és világos jogi rendelkezés érvényre juttatását, aki annak a kötelezettségnek a valós címzettje. Ugyanakkor nem az okozza az alapjogi sérelmet, hogy az eljáró bíróság tévedett-e ebben a kérdésben:

- *az indítványozók alapjogi sérelme (Alaptörvény XXIV. cikk és XXVIII. cikk (1) bek.) e tekintetben abban határozható meg, hogy az eljáró bíróság – a jogvita eldöntése szempontjából lényeges és érdemi – hivatkozási alapról nem adott számot döntésének jogi érvényszerében. Az indítványozók tisztességes eljáráshoz fűződő alapjogi sérelmét jelenti a jogvita meghatározó elemére történő hivatkozás figyelmen kívül hagyása, az adott érv értékelésének teljes hiánya.*

Mindezek tükrében – elsősorban az Abtv. 29. §-ára figyelemmel – vetették fel az indítványozók az alkotmányjogi panaszukban az e vonatkozásban megnyilvánuló alapjogi sérelmen túl azt az alapvető alaptörvényi dilemmát, hogy a demokratikus jogállamiságból (Alaptörvény - Alapvetés E) cikk (1) bek.) fakadó jogbiztonság elvével ellentétesen és abból le nem vezethető módon lehetséges-e az adott egyértelmű és világos jogi norma címzettjein kívüli jogalanyokra kiterjeszteni az utóbbi személyeket nem terhelő kötelezettségeket.

Mezőkövesd, 2014. április 29.

Tisztelettel:

: az indítványozók képviselőjében
dr. Póta István
egyéni ügyvéd
DR. PÓTA ISTVÁN

